

IDEOLOGIE: Co je to fašismus

8.11.2022

Frekvence pojmu fašismus ve veřejném prostoru se v tomto roce zřetelně zvýšila. Používá se v souvislosti s Ruskem a Ukrajinou, Alternativou pro Německo i kvůli nové italské premiérce Giorgii Meloniové. Pokusím se tento termín objasnit.

Fašismus je politická ideologie, která se zrodila v březnu 1919, v Miláně, na Piazza Sepolero, kde se sešlo asi sto lidí, k nimž promluvil Benito Mussolini. Podmanivě hřímal, že se k moci musí dostat „zákopokracie“, elita, která bojovala v první světové válce v zákopech. Vědci tvrdí, že ho inspirovala četba Friedrich Nietzscheho stejně jako Hitlera.

Sám termín fašismus vznikl ze slova fascies, které ve starověkém Římě označovalo svazky prutů se sekerou, což byl symbol jednoty používaný liktory, sluhů úředníků či senátorů. Sekera představovala pravidlo: Kdo poruší zákon, tomu usekneme hlavu.

Dnes se používá nejčastěji definice fašismu od Rogera Griffina, která fašismus definuje jako ideologii vycházející vždy z vlastní vyvolenosti. Ta pověřuje vůdce, aby národ vyvedl z krize s odvoláním na slavnou minulost: u Italů to byla římská minulost, nacisté chtěli vytvořit třetí říši jako nástupce předchozích dvou říší, slovenský fašismus se odvolával na Velkou Moravu, maďarský na velké Uhry, rakouský se chtěl spojit s Německem atd. a v současném Rusku jde zase o znovu vzkříšení velikosti z doby Sovětského svazu. Zároveň fašisté považují národ za živý organismus, a proto nenávidí individualismus. Tedy za fašistický režim lze dnes považovat takový, který je postaven na mýtu znovuzrození a supernacionalismu: Kdo se chová jinak, je nepřítelem národa a je třeba se ho zbavit: zavřít do vězení nebo ho zabít. Kvůli tomu fašisté zakládají vlastní tajné služby, různé bojůvky, gardy a soukromé armády, které mají znovu nastolit pořádek a jednotu. Skutečný program fašisté ale nikdy nikde neměli a nemají, poznáme je podle toho, že vždy slibují všechno všem: využívají situace, kdy vlády si nevědí rady, váhají. Požadují moc, nabízejí snadná řešení k obnovení prosperity, využívají politické vakuum a prosazují se nej snáze tam, kde má nejmenší tradici individualismus, kde je většina lidí zvyklá delegovat své starosti na ty, kteří mají moc. Všechny fašismy stály a stojí na společenské smlouvě: vy nám dejte moc, my vám zajistíme prosperitu a bezpečí. Jakmile ale tato smlouva byla či je nedodržena, každý fašismus, protože je diktátorský, skončil či skončí.

Pro lidi, jako byl Mussolini, Hitler, Dolfuss a všichni jejich následníci až po Putina, je typické, že jsou posedlí mocí, ale zároveň, když se ocitnou v situaci, že sliby nemohou dodržet a prohrávají, mají jediný způsob, jak mohou ještě chvíli přežít: přesvědčí sami sebe, že ve všem hrají hlavní roli pouze oni sami a že jejich vize je správná. A to je ten nejnebezpečnější moment, protože v takové situaci jsou schopni všeho a když přesto nevítež, páchají sebevraždy, jsou zabiti nebo zmizí. Vydeme-li z této definice fašismu, je zřejmé, že jako fašista se chová zatím pouze Vladimír Putin, i když některé znaky fašismu najdeme u některých politiků na celém světě, včetně naší republiky.

Psáno pro ČRo Plus.

Karel Hvižďala